

Frågor och svar om sänkt straffbarhetsålder

Vilket förslag finns?

I januari presenterade en utredning, *Straffbarhetsåldern* (SOU 2025:11), ett förslag som innebär att Sverige ska införa en differentierad straffbarhetsålder:

- 15 år för de allra flesta brott
- 14 år för vissa grova brott (som kan ge minst 4 års fängelse¹)

Utredningen föreslår att regleringen ska gälla under fem år, därefter ska den utvärderas innan beslut tas om den ska fortsätta gälla.

Finns det andra förslag?

Just nu finns inga andra formella förslag som rör den svenska straffbarhetsåldern, än de som den statliga utredningen har presenterat. Sveriges justitieminister Gunnar Strömmer har dock i debatten uttryckt att han och hans parti Moderaterna vill se en generell sänkning till 14 år (en sänkning för alla brott)². Sverigedemokraterna har tidigare uttryckt att de vill se en sänkning till minst 13 år.³

Vad tycker Rädda Barnen?

Rädda Barnen är emot en sänkning av straffbarhetsåldern. Det strider mot barnkonventionen och därmed mot barns rättigheter. En sänkning går mot forskning om barns kognitiva och emotionella utveckling, med en begränsad förmåga att se konsekvenser av och ta ansvar för sina handlingar. Det saknas vidare stöd i forskningen för att en sänkning av straffbarhetsåldern minskar brottslighet eller motverkar återfall i brott bland barn. Det är också bevisat skadligt för barn att exponeras för det straffrättsliga systemet.

Samhället har misslyckats med att förebygga och skydda barn mot att dras in i allvarlig kriminalitet. Detta förslag straffar i praktiken utsatta barn och inte de vuxna som hotar, groomar och driver barn in i allvarlig brottslighet. En sänkning skulle innebära en mycket negativ förflyttning av synen på barn och barns rättigheter.

Varför är det i strid med barnkonventionen?

Rädda Barnen grundar sitt ställningstagande på hur FN:s barnrättskommitté har tolkat barnkonventionen. Barnrättskommitténs uttalande grundar sig på såväl folkrättsliga principer

¹ Brotts som kan ge minst fyra års fängelse är: Mord, dråp, Människorov, Grovt rån, Synnerligen grov misshandel, Grov allmänfarlig ödeläggelse, Grov mordbrand, Grovt vapenbrott, Grovt och synnerligen grovt brott mot tillståndsplikten av explosiva varor, Terroristbrott, Synnerligen grovt narkotikabrott och synnerligen grov narkotikasmuggling, Grov våldtäkt, Grov våldtäkt mot barn

² [Agenda – Europa utkonkurrerat? | SVT Play](#) (24 min 41 sek in)

³ [Jimmie Åkesson \(SD\): "Regeringen har hamnat fel" 21 oktober 2023 - Ekots lördagsintervju | Sveriges Radio](#)

om att mänskliga rättigheter ska utvecklas progressivt⁴ och på den forskning om barns utveckling som finns.

I barnkonventionen framgår endast att staterna ska anta en lägsta straffbarhetsålder, dock inte vilken denna är (artikel 40.3 (a)).

FN:s barnrättskommitté har tagit fram en allmän kommentar med fokus på barn som misstänks för eller döms för att ha begått brott. I denna understryker kommittén vikten av att straffbarhetsåldern beaktar vad forskning säger om barns utveckling och rekommenderar en minsta ålder av 14 år. Kommittén berömmar dock de stater som har en högre straffbarhetsålder, såsom 15 eller 16, och påminner stater om att de under inga omständigheter får sänka den ålder som redan finns, då detta skulle vara i strid med artikel 41 i konventionen.⁵

Sverige implementering granskades 2023 av FN:s barnrättskommitté. Utredningen hade då ännu inte tillsatts, men förslaget om att utreda en sänkning av straffbarhetsåldern fanns med i Tidöavtalet, som kommittén granskade. I sina sammanfattande slutsatser och rekommendationer till Sverige efter granskningen, uttrycker kommittén oro för de steg som tas mot en sänkning och rekommenderar Sverige att behålla straffbarhetsåldern på 15 år.⁶

Vad säger forskningen?

Det saknas stöd i forskning för att en sänkning av straffbarhetsåldern skulle minska brottslighet eller återfall i brottslighet bland barn, att barn fångas upp tidigt eller bidra till en minskad rekrytering av barn till de kriminella nätverken.

Forskning om barns utveckling och neurovetenskap visar att mognad och förmåga till abstrakta resonemang fortfarande utvecklas hos barn i åldern 12–13 år, eftersom deras frontallöber fortfarande utvecklas. Därför är det inte sannolikt att de kan förstå konsekvenserna av sitt agerande eller förstå straffrättsliga förfaranden.

FN:s barnrättskommitté har påpekat i sin allmänna kommentar om genomförandet av barnets rättigheter under ungdomsåren, att denna tid är ett unikt definierande stadium i livet som kännetecknas av snabb utveckling av hjärnan, vilket påverkar risktagande, vissa typer av beslutsfattande och förmågan till impulskontroll.³ De utvecklings- och neurovetenskapliga belägen tyder dessutom på att unga människors hjärnor fortsätter att mogna även efter tonåren, vilket påverkar vissa typer av beslutsfattande.

Anledningen till att ökad straffrättslig kontroll genom en sänkt straffbarhetsålder inte leder till minskad brottslighet är för att den inte angriper orsakerna till att barn begår allvarliga brott.

⁴ Detta innebär att staterna hela tiden ska sträva efter att stärka skyddet för de mänskliga rättigheterna och att redan vunna rättigheter inte får inskränkas eller tas bort.

⁵ FN:s kommitté för barnets rättigheter. Allmän kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet. Punkt 22

⁶ FN:s kommitté för barnets rättigheter. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport (CRC/C/SWE/CO/6-7). Punkt 44 och 45 (a).

När övriga motiveringar till en sänkt straffbarhetsålder har motbevisats av forskningen återstår frågan om moral, och samhällets vilja och kapacitet att utkräva ansvar för brottsliga handlingar och straffa barn. Straff ökar dock inte barns förmåga att se konsekvenser av och ta ansvar för sina handlingar. Evidensbaserad behandling och insatser med fokus på barnets individuella behov kan dock stärka utveckling av normer, moral, empati och konsekvenstänk. Det minskar också riskerna att barnet fortsätter begå brott.

En forskningssammanställning kommer att finnas tillgänglig på medlemssidorna i början av april.

Danmark sänkte sin straffbarhetsålder, hur gick det?

Danmark sänkte straffbarhetsåldern år 2010, från dåvarande 15 år till 14 år, i ett försök att stävja ungdomskriminalitet. Sänkningen gjordes i avskräckande syfte. På gruppnivå hoppades man få barn att tänka efter innan de begick brott. På individnivå fanns en tanke om att tidigare erfarenhet av rättssystemet skulle avhålla denna yngre målgrupp från att återfalla i brottslighet. En studie visar att reformen bland annat bidrog till ökad brottslighet och sämre skolgång för den studerade målgruppen 14-åringar. Återfall i brottslighet ökade inom 18 månader med 10% efter avtjänat straff.⁷ På grund av ändrad politisk majoritet höjde man åter till 15 år, efter mindre än två år.

Vilka konsekvenser kan en sänkning av straffbarhetsåldern få för barn?

En sänkning av straffbarhetsåldern skulle innebära den största och mest principiellt negativa förflyttningen av synen på barn och barns rättigheter på mycket lång tid. Historiskt har Sverige präglats av en barnsyn som bygger på huvudregeln att barn inte ska behandlas som vuxna, utan som en extra skyddsvärd grupp med unika förutsättningar och behov. Detta har hittills avspeglats i hur vi ser på denna grupp i den straffrättsliga processen. Om detta förslag blir verklighet överger vi den barnsynen till förmån för en där vi anser att barn under 15 år i mångt och mycket ska behandlas som vuxna straffrättsligt.

Sänkt straffbarhetsålder måste ses som en åtgärd i ett större sammanhang vad gäller barn och unga. Det rör sig om dels lagstiftning som direkt tar sikte på vissa åldrar, dels sådan som i praktiken särskilt rör barn och unga. Dessutom riktas den ökade repressionen i särskilt hög grad mot barn och unga. Lagar som införts eller är under utredning är bland annat:

Straffreduktionen för unga tas bort eller inskränks

Barnfängelse

Hemliga tvångsmedel mot barn under 15 år

Livstid för 18-åringar

Kriminalisering av deltagande i kriminella gäng

Mängdrabatten avskaffas i sin nuvarande form

Som exempel på hur olika förslag kommer att samverka kan nämnas att Kriminalvården har, trots att lagförslaget ännu inte är klart, fått i uppdrag att förbereda så kallade barnavdelningar på vuxnanstalter runt om i landet. Dessa ska vara klara att tas i bruk 1 juli 2026.⁸ Om

⁷ [Lowering the minimum age of criminal responsibility has no deterrent effects \(au.dk\)](#)

⁸ [Beslut om anstaltsplatser för barn och ungdomar | Kriminalvården](#)

förslaget om sänkt straffbarhetsålder blir verklighet kommer alltså 14-åringar att kunna sitta i fängelse. Av den informationen Rädda Barnen får från Kriminalvården är det tydligt att barn inte kommer få den utbildning, hälso- och sjukvård, rehabilitering och fritid som de har rätt till.

Det är bevisat skadligt för barn att exponeras för det straffrättsliga systemet och detta begränsar deras möjligheter att växa upp till ansvarstagande vuxna. Barn som tidigt exponeras för rättssystemet blir ofta stigmatiserade och stämplade som kriminella. Forskning visar att risken för fortsatt kriminalitet i dessa fall är stor.

Vad ska samhället göra med barn som är yngre än 15 och begår grova brott?

- Rädda Barnen presenterar inget straffrättsligt alternativ eller annat förslag till en sänkning av straffbarhetsåldern. Rädda Barnens ståndpunkt är att den svenska straffbarhetsåldern ska ligga kvar på 15 år.
- Erbjud barn som har begått brott en god vård. Staten måste säkerställa en trygg, säker och meningsfull institutionsvård som sätter barns rättigheter samt personalens kompetens i centrum, samt en eftervård som hindrar återfall i brottslighet.
- Forskning visar att psykisk ohälsa är mer omfattande bland barn som har begått brott. Rädda Barnen vill se förebyggande arbete mot psykisk ohälsa och tillgång till psykologisk behandling, i rätt tid och omfattning för barn och familjer med behov.
- Rädda Barnen kräver satsningar på barns välfärd. Kraftfulla investeringar i barns vardag behövs för att motverka utsatthet och ohälsa. Barn har rätt till en god skolgång, ett tryggt hem, fritidsaktiviteter och hälso- och sjukvård när man inte mår bra.

Borde vi inte tänka på brottsoffer och skydd av samhället, och därför sänka straffbarhetsåldern?

Brottsoffren har rätt till upprättelse för det som skett. En del i upprättelsen är att få klarhet i vad som har hänt och vem som har begått brottet. Detta kan ske utan att barnet som begått handlingen är straffmyndig, exempelvis genom en gedigen förundersökning som i vissa fall kan leda till att åklagaren väcker så kallad bevistalan. I en bevistalan klargör en domstol vad som hänt och vem som är skyldig, men barnet under 15 år, blir inte dömd i straffrättslig mening. Huvudorsaken till en bevistalan är att få klarhet i vad som har hänt så att socialtjänsten kan sätta in åtgärder för barnet som har begått handlingen. Syftet är att ge barnet rätt vård och stöd samt säkerställa återanpassning till samhället och förhindra återfall i kriminalitet.

Brottsoffren kan också få finansiell ersättning genom sin försäkring eller hos Brottsoffermyndigheten, en så kallad brottskadeersättning. Denna kan betalas ut utan att en gärningsperson har blivit dömd så länge brott har konstaterats.

Rädda Barnen anser att ett gott samhällsskydd kan uppnås utan att sänka straffbarhetsåldern. Att ge barn som har begått allvarliga brott rätt typ av vård och stöd, och under tillräckligt lång tid, är det som krävs. Med tillräckligt lång tid menas den tid som behövs för rehabilitering, och en god eftervård för att kunna återanpassas till samhället och ett liv utan återfall i brott. Att barn som idag begått brott och vårdas inom SiS rymmer och begår nya brott, eller inte får adekvat vård under tillräckligt lång tid för att motverka återfall i brott är inte acceptabelt och måste åtgärdas, enligt Rädda Barnen.

Brottsutvecklingen och barns involvering är mycket allvarlig, vad ska vi göra istället?

Vi får ofta höra från såväl politiker som i den allmänna debatten att samhället har testat alla åtgärder som finns för att förhindra att barn begår allvarliga våldsbrott. Detta brukar efterföljas av slutsatsen att inga av dessa har fungerat. Detta används som ett argument för att föreslå en sänkt straffbarhetsåldern, som ett nytt verktyg.

Rädda Barnen hävdar att samhället inte har uttömt alla alternativ. Samhället har under lång tid brustit i att tillgodose alla barn deras rättigheter, och detta ligger till grund för den utveckling vi nu ser med barn och unga som dras in i allvarlig kriminalitet. En nedmonterad välfärd för barn, ökade klyftor i samhället, bristen på inkludering och ökad rasism är några exempel. Vidare finns det mycket kvar att göra på det förebyggande området. Forskning av vad som fungerar i en svensk kontext saknas vilket beskrivs som ett mycket stort problem. Media har rapporterat om att socialtjänsten inte använder evidensbaserade metoder, för att resurser att köpa in, implementera och utvärdera dessa saknas. En undersökning bland socialsekreterare visar att kommuner väntat med tvångsomhändertagande på grund av kommunernas ekonomi.⁹ Regeringen gav inte heller utredningen om sänkt straffbarhetsålder direktiv att titta på andra alternativ till en sänkning, som till exempel en förbättrad vård av barn som begår brott.

⁹ [Ekonomi stoppar socialtjänsten från att omhänderta barn](#)